

REMISSVAR

2025-09-30

Ärendenummer: VFN-2025-119

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.seKopia till:
s.sof@regeringskansliet.seRegeringskansliets ärendenummer:
S2025/01291

Hem för barn och unga För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)

Munkedals kommun ser positivt på betänkandets förslag som helhet. Det finns dock ett antal frågetecken som främst berör hur möjligheterna att verkställa de höga ambitionerna kommer att se ut. Följande delar önskar Munkedals kommun lyfta särskilt:

1. Utmaningar till följd av den tydliga styrningen av utformandet och innehållet i den nya placeringsformen
2. Utmaningar i att leva upp till ambitionsnivån gällande kompetens, framför allt att hålla en jämn nivå året runt
3. Frågor och utmaningar kring socialnämndens befogenheter
4. Risk för ökade kostnader för kommunerna

1. Vårdens differentiering, utformning och innehåll

Bedömning: Utredningen anser att staten behöver ange hur vården i hem för barn och unga ska vara utformad genom bestämmelser om differentiering samt vårdens ramar och innehåll. Syftet med dessa bestämmelser är att säkerställa att vården motsvarar barns och unga individuella vårdbehov och är ändamålsenlig, meningsfull, trygg och säker för dem. (SOU 2025:84, s. 359)

Möjligheten att placera barn och unga i en miljö med god bemanning, relevant kompetens, begränsat antal platser och hög personaltäthet, tillsammans med andra i liknande ålder och med liknande problematik, är eftersträvarsvärd. Sådana hem för barn och unga hade skapat förutsättningar för en mer individanpassad vård och omsorg.

Men frågan är om det finns förutsättningar att verkställa dessa ambitioner i praktiken, och i så fall till vilket pris? Munkedals kommun ser en risk i att det kan uppkomma situationer där det inte finns något HBU med rätt ålderskategori och/eller inriktning för ett barn som ska placeras eller att ett sådant finns men långt från hemkommunen.

Vid placering av barn långt från hemkommunen kan besöksfrekvensen från socialsekreterare minska och därmed nämndens möjlighet att följa vården på ett tillfredsställande sätt. När nämnden har lägre närvaro i verksamheten minskar även möjligheten till granskning av densamma vilket i sin tur kan öka risken för att oseriösa aktörer får verka utan tillräcklig insyn från placerande socialnämnder. Placeringar långt från hemkommunen kan också innebära en risk för att kontakten med närstående och andra viktiga personer för barnet eller den unge försvåras.

2. Personalens kompetens

Förslag: (..) Den som är anställd för att ge vård, omsorg och uppfostran eller behandling i ett hem för barn och unga ska ha minst en tvåårig eftergymnasial utbildning, eller en utbildning som motsvarar detta, om det inte finns särskilda skäl. Utbildningen ska vara inriktad mot socialt arbete, socialpedagogik, beteendevetenskap eller annat relevant ämnesområde. (SOU 2025:84, s. 410)

Utredningen anser att rätt kompetens och bemanning är fundamentalt för att bedriva en god vård och föreslår ett antal bestämmelser för att reglera bland annat kompetensen hos personal och föreståndare.

Munkedals kommun välkomnar en hög ambition när det kommer till kompetenskravet för den som ska bedriva vård för barn och unga. Utifrån kompetensförsörjningsutmaningen som Sverige som helhet står inför ser Munkedals kommun dock att det kan bli svårt för HBU att, i verkligheten, följa kraven om kompetensnivå. I utredningen framgår att nuvarande HVB inte fullt ut lever upp till de ställda kraven. Om utredningens förslag går igenom kommer fler enheter av HBU krävas än dagens HVB till följd av begränsningen av antal barn per enhet och därtill ska läggas ett vikande rekryteringsunderlag.

I utredningen framgår även att tillfrågade barn och unga tycker att för ung personal och vikarier är negativt på ett HVB. Munkedals kommuns erfarenhet vid användning av HVB är att även de HVB som har hög kompetens inom den ordinarie personalgruppen har svårigheter att leva upp till kraven året runt. Det blir framför allt tydligt på sommaren. Under den tid de placerade barnen och ungdomarna möjligen har störst behov av uppfostran, vård och omsorg (sommarlovet) finns det minst tillgång till kompetent och erfaren personal. Upplevelsen är alltför ofta att sommaren blir mer en "förvaring" av de barn och unga som är placerade och att den samlade kompetensen i personalgruppen inte svarar mot de behov målgruppen bedöms ha. Munkedals kommun inser utmaningarna med att hålla samma nivå på

verksamheten under sommaren som under resten av året men vill understryka att det får betydande effekt för de enskilda.

3. Socialnämndens befogenheter

Förslag: Socialnämnden ska, för den som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga vid ett hem för barn och unga, med undantag för hem för barn och föräldrar, kunna besluta om:

- uppmaning till regelbunden provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet, och
- begränsning av användning av elektroniska kommunikationstjänster.

(SOU 2025:84, s. 528)

I betänkandet tas begreppet proportionalitetsprincipen upp. I det här sammanhanget handlar det om att en tänkt åtgärd inte får innebära en större inskränkning av barns och ungas fri- och rättigheter än vad som är nödvändigt. Detta är en grundläggande princip att förhålla sig till i barn- och ungdomsvården. Munkedals kommuns fundering är dock om det förfarande som föreslås för de beslut som socialnämnden skulle ha befogenhet att besluta om är för omständligt i relation till dess innehåll och hur liknande beslut om begränsningar ser ut i andra lagar.

I lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) regleras nämndens möjlighet att begränsa umgänget mellan den unge och dennes vårdnadshavare/förälder. Det finns ingen begränsning kring hur länge ett sådant beslut får gälla men det övervägs var tredje månad för att bedöma om ett sådant beslut fortfarande behövs. I dessa ärenden är det alltså socialnämnden som fattar beslut om att begränsa en förälders tillgång till sitt barn och ett barns tillgång sin förälder, ett beslut som kan fattas för långa tidsperioder åt gången.

I samma lag kan ett beslut tas för att begränsa tillgången till elektroniska kommunikationstjänster för den som är placerad på SiS. Dessa beslut gäller i högst 30 dagar men beslutet tas direkt i verksamheten.

Från och med läsåret 2026 införs ett nationellt förbud mot mobiltelefoner i grundskolan, som även kommer att gälla på rasterna och i fritidshem. Rektorn ska kunna fatta beslut om att göra individuella undantag när det finns skäl för det. I denna lagstiftning begränsas alltså tillgången till mobiltelefoner för individer som inte nödvändigtvis är i behov av en sådan åtgärd, och då även på dennes fritid; fritids.

Med dessa lagar som bakgrund blir frågan om det är proportionerligt att det nu i förslag om ny lagstiftning för socialtjänsten föreslås att socialnämnd ska kunna besluta om att, under 30 dagar, begränsa användning av elektroniska kommunikationstjänster för barn och unga som samhället har omhändertagit. Är det att föredra att ett sådant beslut kan delegeras till tjänsteman och/eller kunna gälla längre tid?

Därutöver kan det ifrågasättas om det är lämpligt att genom samtycke med barnet/den unge komma överens om regelbundna provtagningar vid en frivillig placering. Möjligen är det lämpligare att socialnämnden kan besluta om provtagning även vid placering enligt socialtjänstlagen. I betänkandet förs ett resonemang om detta i relation till provtagning: "Om vården ges med samtycke kan det förmodas att det finns ett fungerande samarbete mellan de berörda och att barnet eller den unge därför också medverkar till behövlig vård. Något behov av att besluta om för vårdens genomförande nödvändiga begränsningar mot barnets eller den unges vilja bör därmed inte uppstå." (SOU 2025:84, s 528). Samtidigt konstateras att det är svårt att hävda att ett samtycke är frivilligt till följd av att barnet/den unga kan sägas befinna sig i en beroendeställning i förhållande till dem som utövar vården (SOU 2025:84, s 532).

Socialtjänsten i Munkedals kommun uppger även en oro för ett ökat administrativt arbete som kan komma att landa på socialtjänsten inför nämndens månatliga beslut. Därutöver finns en tveksamhet kring möjligheten att verkställa besluten i verkligheten utan befogenheter för personalen.

4. Ökade kostnader för kommunerna

Utifrån de föreslagna kraven för HBU ser Munkedals kommun en risk för att det kan komma att innebära högre kostnader för placeringar av barn och unga. Delvis för att de mindre enheterna i sig kan komma att driva kostnader men även för att det möjligen kommer att finnas ont om platser, framför allt i närområdet, vilket kommer att ge privata aktörer möjlighet att höja priserna ytterligare i kombination med ökade kostnader för att följa vården om den verkställs långt från hemkommunen. Därtill ser Munkedals kommun att administrationstiden för att bereda de ärenden där socialnämnden har befogenhet att fatta beslut kan driva kostnader.